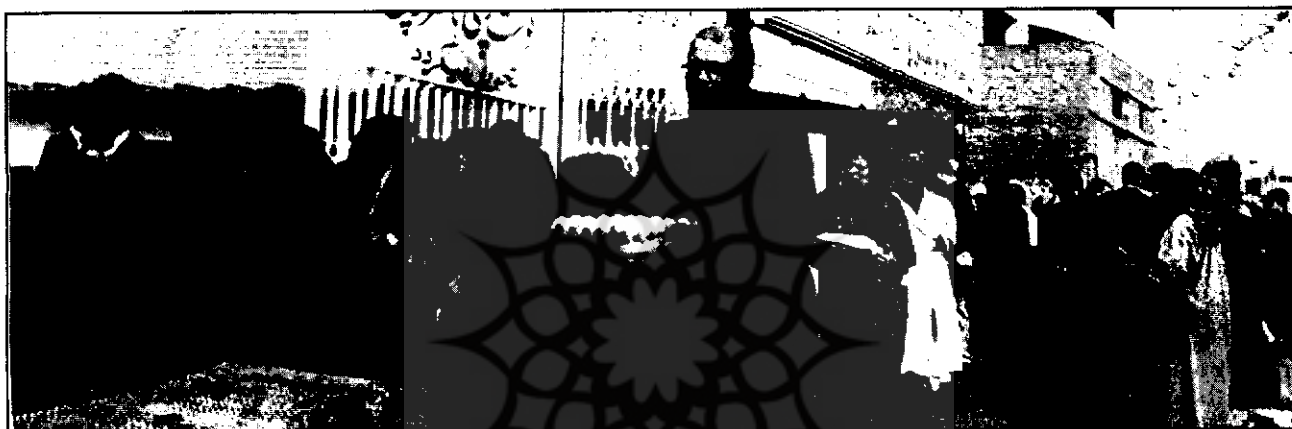

بخش تعاون نیازمند شناخت و حمایت مردم

علی محمدی و دریا توفانی

با توسعه تمدن، فرهنگ و اقتصاد الزامی است.

از زمانی که فن آوری شهری بوجود آمد و تمدن پایه گذاری شد شهروندان به این نتیجه رسیدند که برای سهولت در کار باید با یکدیگر همکاری داشته باشند. روح همکاری در تعاونی‌ها تقویت می‌شود و مشکلات جامعه در سطوح مختلف برطرف می‌گردد. کمک به رفع بیکاری و فقر از دست آوردهای مهم تعاون است. تعاون قدرت تفکر، تعقل، سرمایه و ابزار را در جهت ثبت بهینه به کار می‌گیرد.

در اصل ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی بخش تعاونی مورد تاکید خاص قرار گرفته است. در اصل ۴۳ جایگاه تعاونی به منظور شکوفائی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران و هم مبارزه با فاصله طبقاتی و جلوگیری از اینکه عده‌ای بسیار توانگر و ثروتمند و

خیابانهای شهر به خوبی مشاهده کرد. بسیاری از فروشندگان برای فروش کالاهای خود و جلب مشتری از جمله به قیمت تعاونی استفاده می‌کنند. با کمی دقت در نوشتار (به قیمت تعاونی) متوجه می‌شویم که تعاونیها جایگاه مطلوبی در افکار عمومی دارند تا جایی که از تعاونی به عنوان تبلیغ برای ره یابی به اذهان عمومی استفاده می‌شود. بسیاری از شهروندان از شرکتهای تعاونی کالاهای خود را تهیه می‌کنند و معتقدند در وقت و پولشان صرفه جویی می‌شود. آنها می‌گویند: در فروشگاه تعاونی دست واسطه‌ها کوتاه و قیمتها عادلانه است. وقتی صحبت از تعاونی می‌شود تنها صحبت از یک بخش اقتصادی نیست بلکه از تمدن و فرهنگ یک جامعه صحبت می‌شود. رابطه نزدیک تعاون و گسترش آن

در سالهای ۱۳۵۸ و ۱۳۵۹ تعاونی‌های محله نقش مهمی در تعدیل قیمتها، توزیع عادلانه کالاهای اساسی و در نهایت گسترش عدالت اجتماعی ایفا می‌کردند. با سروری بر پیشینه تعاونی‌ها در ایران و بررسی موقعیت کنونی این نهادهای مردمی، در می‌یابیم که چه عوامل و موانعی مانع از تحقق نقش تعاونی‌ها در اقتصاد ملی کشور ما شده است و چرا در فرهنگ عمومی، تعاون و تعاونی‌ها به مفهوم واقعی جا نیفتاده است. و چگونه دولت و مردم باید برای احیا و پربار کردن این نهاد مردمی بکوشند. تورم ناشی از مسائل اقتصادی و سودجوییهای افراد واسطه‌گر از یک سو و عدم توان مالی و پایین بودن سطح دستمزدها از سوی دیگر سبب گرایش خریداران به سوی تعاونیها شده است. نمونه بارز این رویکرد را می‌توان در

تعاونی سازمانی است اقتصادی و اجتماعی که افراد با هدفی مشترک و با شغلی خاص بطور داوطلبانه گرد هم آمده و آن را تشکیل می‌دهند. شیوه هدایت این سازمان با آزادی کامل و بر مبنای حفظ حقوق اعضای آن انجام می‌شود. آموزش و پرورش و تربیت در این سازمان دارای اهمیت ویژه‌ای است.

مفهوم تعاونی

تعاونی سازمانی است اقتصادی و اجتماعی که افراد با هدفی مشترک و با شغلی خاص بطور داوطلبانه گرد هم آمده و آن را تشکیل می‌دهند. شیوه هدایت این سازمان با آزادی کامل و بر مبنای حفظ حقوق اعضای آن انجام می‌شود. آموزش و پرورش و تربیت در این سازمان دارای اهمیت ویژه‌ای است. سرمایه اولیه در این تعاونیها از محل اخذ سهام هر یک از اعضا تأمین می‌شود و سود حاصله به صورت منصفانه بین آنها تقسیم می‌شود.

در دین مبین اسلام نیز به تعاونی تأکید شده است. آیه شریفه تعاونوا علی البر و تقوی بر این اصل تأکید دارد. در واقع نوع دوستی انسانها سبب می‌شود تا آنها به سوی همکاری با هم و تعاون گرایش پیدا کنند بر اساس تحقیقات با وجود آنکه بیش از یک قرن و نیم از تاسیس اولین شرکت تعاونی در جهان (انگلستان) سپری می‌شود، هنوز تعاونی در کشورهای جهان سوم جایگاه واقعی خود را پیدا نکرده است و مردم آگاهی چندانی نسبت به کارکردهای آن در اقتصاد ندارند.

سیر تحول تعاونی

تعاونی برای اولین بار توسط محمد رضا شاه در مقیاسی ملوکانه پس از اصلاحات ارضی برای مرحمتی به روستائیان که درک درستی از تعاونی نداشتند، مطرح شد. مریبان این امر نیز تفکری مبهم، برداشتی

مغازه‌هاست. بیشتر افراد در پاسخ به این پرسش، که چرا از شرکتهای تعاونی خرید می‌کنند و معنی واژه تعاون می‌گویند: قیمتها در تعاونی متعادل است، اگرچه برخی از کالاهای ضروری در اینجا پیدا نمی‌شود. این شهروندان تنها چیزی که از تعاونی می‌دانند این است که تعاونی یعنی همکاری.

مناسفانه به نظر می‌رسد که قشر وسیعی از مردم از کاربرد وزارت تعاون و شرکتهای تعاونی بی‌اطلاع می‌باشند و این بخش مهم و تأثیر گذار در اقتصاد کشور در اذهان عمومی جایگاه خود را نیافته است. برخی شهروندان هنوز نمی‌دانند که شرکتهای تعاونی توسط خود مردم تاسیس می‌شوند و این شرکت‌ها سهم مهمی در تعدیل قیمتها و تأمین حقوق مردم دارند.

سرمایه دار باشند و عده‌ای فقیر و مریض و جلوگیری از تطاول و ثروت در دست عده‌ای خاص تأکید شده است. در این اصل آمده است: نیروهای مستعد توانمند کار که استعداد دارند، تحصیلات و بازوی کار دارند اما سرمایه و امکان اینکه استعدادهای آنها را به مرحله ظهور و بروز برسانند ندارند.

به منظور اشتغال زایی و کم کردن بیکاری و بهینه کردن اوضاع اقتصادی و رواج عدالت اجتماعی و مبارزه با ظلم و ستم و فقر، بخش تعاونی بوجود آورده است. تعاون در قانون اساسی به عنوان رکن سوم اقتصاد مطرح است، یعنی ما می‌توانیم به وسیله تعاون مشارکت ملی داشته باشیم و در رشد و شکوفایی و توسعه کشورمان تلاش کنیم. در همین راستا تعاون در واقع حرکتی است که بیشترین اقشار مردم می‌توانند از آن استفاده کنند و این نوع مشارکت در عصر سازندگی بسیار ضروری است.

در یک شرکت تعاونی مصرف با مقایسه ای سطحی بین قیمت‌های کالاهای تعاونی با کالاهای فروشگاه‌ها دیگر متوجه تفاوت آن می‌شویم. اما آنچه توجه را جلب می‌کند این است که چرا شمار افراد مراجعه کننده به تعاونیهای مصرف بسیار کمتر از دیگر

نارسا و سازماندهی صوری از تعاون را مد نظر داشتند تا بتوانند سپری برای شعارها، تبلیغات سیاسی و نقاط ضعف نظام دربر گیرند. پس از انقلاب اسلامی بویژه در دهه گذشته تعاون رشد چشمگیری نداشته و این در حالی است که سودجویان بخش تجارت بزرگترین دشمن تعاونیها هستند و نهضت تعاونی هیچ گونه هم سازی با این قشر ندارد. تعاونی خود جوش و مردمی است. نهضت تعاونی به این معناست که تمامی امور به دست مردم سپرده شود و خود افراد آن را سازماندهی کنند.

چرا رکود

در دهه گذشته بسیاری از تعاونیها فعال شدند، عضو پذیرفتند، سهام فروختند و پس از چند سال تشکیلات آنها از بین رفت و سهام سهامداران را پس دادند. شماری از فروشگاه ها و شرکتهای تعاونی کار خود را تعطیل کردند و دست از کار شستند و یا با فعالیت اندکی به راه خود ادامه دادند. یکی از دلایل این رکود در سالهای گذشته ناشی از این واقعیت بود که تعاونی نتوانست در کشور نقش اساسی و وظیفه خود را ایفا کند. آیا به راستی وظیفه و کارکرد تعاونیها تنها توزیع لوازم خانگی بین سهام داران بوده یا وزارت تعاون نقشی فراتر از اینها را داشته است؟ دشمنان تعاونیها بسیار قوی تر از دوستان آن هستند. تمامی انحصار گرایان و سوداگران از رشد تعاونیها می هراسند. زیرا نهضت تعاونی، قیمتها را به نفع مصرف کننده کنترل می کند و از شبکه دلالی

حاصله به سود خود و جامعه استفاده کنند. کارکرد خوب تعاون می تواند تسهیلات گوناگونی را در اختیار اعضا قرار دهد.

رشد تعاونی در کشور سبب کنترل تورم می شود. ساکن کردن تورم همان توزیع درآمدی است که بخش مهمی از آن توسط مصرف تعاونی صورت می پذیرد. حذف واسطه ها، انتقال سرمایه گروه سوداگری به سرمایه داری تولیدی، فاصله بین تولید و مصرف را از بین می برد و همه اینها از تورم روز افزون جلوگیری می کند. اثر بلند مدت تعاونی این است که دیگر اجازه نمی دهند سرمایه همین طور در قالب سوداگری بچرخد و تعاونیها، عدالت اجتماعی را گسترش می دهند. هر علتی که در چرخه نبرد سرمایه داری جهانی است بدون همراه کردن عدالت اجتماعی و رشد اقتصادی نمی تواند به توسعه برسد. آرزوی مردم ایران همیشه عدالت و برخورداری از امکانات است تا امنیت ملی حفظ شود. در اینجاست که تعاونی در زندگی مردم نقش پیدا می کند.

به قیمت تعاونی

درگفت و گوهای روزانه مردم به ویژه در فروشگاهها و مراکز خرید و فروش کالا عبارت « به قیمت تعاونی . . . » بارها شنیده می شود. فروشندگان بابت بهره گیری از این

توضیح جلوگیری می نماید. به جرات می توان گفت که گرایش تعاونی، سرمایه داری نیست ولی آنچه اهمیت دارد، متشکل بودن دشمنان تعاونی است. آنها به ابزارهای تبلیغاتی متکی هستند و تا کسی حرف بزند با توسل به همین وسایل پاسخ می دهند.

ضرورت وجود تعاونیها

امروزه با نگاهی گذرا به گوشه و کنار کشور می بینیم که هر جوانی با سرمایه ای اندک و کم بنیه شروع به کار کرده است. این افراد می توانند از طریق عضویت در تعاونیها مواد اولیه را ارزانتر تهیه کنند و دست سوداگران را در تنگنا بگذارند. تشکل این افراد سبب می شود تا اقبال کم درآمد از فشار کمتری برخوردار و بیشترین فشار بر دلالان و واسطه ها اعمال شود.

سرمایه داران کوچک و دارندگان شغل های مختلف به این دلیل به سوی عضو شدن در تعاونی گرایش می یابند که از منابع

بر اساس تحقیقات با وجود آنکه بیش از یک قرن و نیم از تأسیس اولین شرکت تعاونی در جهان (انگلستان) سپری می شود، هنوز تعاونی در کشورهای جهان سوم جایگاه واقعی خود را پیدا نکرده است و مردم آگاهی چندانی نسبت به کارکردهای آن در اقتصاد ندارند.

عبارت سعی می‌کنند به مشتریان بفهمانند که کالاهای خود را با قیمت ارزانتری در مقایسه با قیمت‌های رایج، عرضه کرده‌اند. گاهی نیز همسایه‌ای به همسایه خود بشارت می‌دهد که در فلان فروشگاه برنج، پنیر، روغن و یا انواع پوشاک را به قیمت تعاونی عرضه کرده‌اند. مردم با شنیدن این عبارت جادویی بی‌درنگ برای خرید می‌شتابند. چرا که در باور آنها تعاونی به عنوان جایی که در آن کالا به قیمت ارزان‌تر و عادلانه‌تر بفروش می‌رسد جا افتاده است. یعنی در واقع «تعاونی» یک گام به سوی عدالت اجتماعی است. اما سودجویانی هم هستند که زیر پوشش همین عبارت به اصطلاح کالاهای نامرغوب اما گران خود را آب می‌کنند. همچنین بعضی از فروشگاهها بی‌آنکه ماهیت تعاونی داشته باشند با سوءاستفاده از این عنوان بازاریابی می‌کنند. تحقیقات نشان می‌دهد که در طول دو دهه اخیر به استثنای سالهای نخست پیروزی انقلاب اسلامی، به تدریج تعاونی‌های غیر

رشد تعاونی‌ها در راستای عدالت اجتماعی است.

مکتب انسان ساز اسلام برای رسیدن به سعادت دنیوی و اخروی دستورات کاملی را ارائه کرده است از جمله دستورات تعاون، همبستگی، همدلی در امور اجتماعی، اقتصادی و سیاسی و... به همین دلیل تعاون در اقتصاد جمهوری اسلامی ایران نقش پراهمیت و تعیین کننده‌ای دارد. در جامعه مدنی اسلامی نیز تعاون نقش محوری و اساسی را در همه زمینه‌ها ایفا می‌کند. تمامی مشکلات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی در جامعه اسلامی و در جهان اسلام با تعاون و همبستگی و وحدت کلمه و وحدت رویه قابل حل است. اگر امروز جهان اسلام شاهد گرفتاری در عرصه‌های گوناگون جهان است همه حکایت از عدم تعاون و همبستگی و وجود تفرقه می‌باشد. با تصویب قانون اشتغال بیکاران پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی اعتبارات و تشکیلاتی برای ایجاد فرصتهای

وزارت تعاون و برنامه‌های آن می‌تواند نقش مؤثری در رفع بیکاری و اشتغال زایی داشته باشد. عملکرد تشکیل تعاونی‌ها و اشتغال زایی طرحهای اجرا شده در قالب تعاونی بیانگر این مدعاست.

تعاونی، تمرین مشارکت

با آنچه اشاره شد تنها می‌توان گفت تعاونی‌ها گوشه‌ای از سلیقه‌های مردم را نشان می‌دهند. تعاونی تمرین مشارکت در مسائل سیاسی و اقتصادی کشور است، افراد حق اظهار نظر و سؤال و جواب دارند، هر عضوی تنها یک رای دارد که خود نوعی دمکراسی است. اهداف فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی را در کنار تعاونی‌ها می‌توان جست و جو کرد. امید آن است که شرکتهای تعاونی هرچه بیشتر در کشور رشد کنند و در کنار ارزانی قیمت و فروش کالا بدون واسطه دلالان، کیفیت نیز ارتقا یابد. چنانچه وزیر تعاون در این باره اظهار می‌دارد: همیشه شعار اول ما «ارزانی

قیمت در تعاونی» است و شعار دوم «کیفیت مطلوب هر کالا و استاندارد آن» با بهبود کیفیت اجناس در تعاونی‌ها و مشارکت هرچه بیشتر مردم در این امر می‌توان به شماری از اهداف، جامه عمل پوشاند. ■

مأخذ:

گزارش همشهری، شماره ۱۴۸۵، ۱۴۸۶

شغلی برای بیکاران در وزارت تعاون شکل گرفت. این تشکیلات با تصویب قانون تعاون و تاسیس وزارت تعاون در سال ۱۳۷۰ با تمرکز فعالیتهای تعاونی در این وزارتخانه، از طریق برنامه ریزی و سیاست گذاری شکل رسمی تری به خود گرفت. تعاونی‌های تولیدی با هدف ایجاد فرصتهای شغلی ایجاد می‌شود و در صورت حمایت از

واقعی نیز سر برآوردند و به اعتبار این نهاد مهم، لطمه زدند. اما با تشکیل وزارت تعاون این امید قوت گرفت که بار دیگر و براساس نص صریح قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، تعاونی‌ها جایگاه واقعی خود را در جهت گسترش عدالت اجتماعی به سود اقشار کم درآمد جامعه بیابند.